

resultat *fàstic*, *fastigós*, presenta un problema, i reconeguem que és difícil, i que no és solament el de la -c o -g- sinó també el del retrocés de l'accent. Els pocs que n'han arribat a dir res, només ha estat amb mitges paraules o per mera implicació i amb referència només a coses gallo-romàniques connexes o que ho semblen. L'*AlcM* només es refereix al trasllat d'accent i vol sortir-se'n, en lloc d'explicació, amb una vacuïtat; 5 no tan buit és el que féu Moll (*Supl. REW* n.º 1430) en posar *fàstic* sota l'epígraf *FASTIDIOSUS* «per regressió»: 10 potser no se sentia tan esmaperdut aleshores, però hauria calgut afegir-hi molt, i diferent, perquè això arribés a ser una suggerència coherent.

Hi ha certament petits fets dialectals concrets, però més enllà del nostre límit lingüístic, que lliguen amb *fàstic* i més amb el *fasti* de StVicent, etc.: a la Vall d'Aran, una forma verbal ben paral·lela al *hastiar* castellà, que prolonga fonèticament *FASTIDIARE*: *hastià* tr. 'avorrir el niu els ocells, cansar-se'n i abandonar-lo' (Marcatosa i Bossost), i *hásti* m. 'fàstic', «asco» a Toran-Canejan (Cor., *Voc. Ar.* 55); també a l'Alt Aragó, on solament en tinc una nota d'En Satué referent a Bergua (Broto-Fiscal), però lluminosa per la perfecta identitat amb la forma i significat de la nostra variant vicentina i fins la general: *fer* o *dar fástio* «oprimir demasiado una prenda de vestir», «molestar, dar calor», «(dar) repugnancia, asco de algo»: «me quito o refajo porque pa 'ntrecavar me dará fástio», «no me fa fástio curar y limpiar os enfermos» (1970). Qui sap si es prolonga això cap a la Rioja o l'Alt Ebre, car en el parlar semi-lleonès de Cespedosa de Tormes també hi ha el verb *enfástiar*, amb present *enfástio*, *enfástias*, i amb un substantiu *enfástio* «hástio». 6

En fi no podem cloure els ulls davant el sard campid. *affastiai* «stuccares», 'fer fàstic': com diu MLWagner (*Dix. Et. Sdo.*, p. 57), tant s'explicaria que això fos una prolongació indígena sarda del mot llatí, com un manlleu hispànic, i ell es decanta per això últim atesa l'absència en les altres fonts sardes i en el parlars italo-romànics; però es topa amb un gravíssim escrípol; és inacceptable dir que això és «el cast. antic *fastiar*»: no hi havia *f-* en castellà (sinó *h-* o zero) des de bastant abans que el castellà comencés a influir sobre el sard (fins al S. xvi encara la influència del català era incompetent, almenys en el Campidano); ara bé la forma *affastiai* fora d'això s'assembla poc a les catalanes (més a la castellana, si bé se n'aparta no sols per la *f* sinó també per la *a-*). Queda un dilema: ¿hi havia potser en el català col·loquial de fi de l'Edat Mitjana una variant en *-iar* al costat dels *enfástijar*, *-igar*, que cito infra? 7 Això sembla el més versemblant. O ¿és que hi hagué adaptació del cast. (*h*)*fastiar* a sd. (*a*)*f-* pel sentiment de les correspondències fonètiques, quan des de c. 1600 a 1700 la influència castellana se superposà decididament a la nostra en la societat cal·leritana?

A l'altra banda dels Pirineus no és certament només l'aranès que ha tingut formes semblants. *Fàsti* és tolosà com a equivalent del prov. *fasti* («dégoût, répugnance, aversion», «dédain, fierté», probt. < *fastij* o

fastij -IDIUM), que tenim rimant en *-ig* en els *Auzels Cass.* del roergat D. de Prada i un altre cop *sel auzel que fastic à* en el mateix (*PSW* III, 418); mentre que de *fasti* se'n troben 4 o 5 exs. en tres textos en prosa i potser tots tres llgd. de c. 1220 (*PSW* III, 417-8; Rayn. III, 281); un d'*enfástigat* «dégoûté» (c. princ. S. XIII); en fi l'adjectiu *fastigós* «fastidieux» en l'*Abril issia* del nostre Ramon Vidal de Besalú («*fastigós* / chutanters e vils janglós») i un altre en la *Dietètica* de princ. S. XIII (p. p. Suchier): «e garda qu'om empagnatz <maussade>, / *fastigós* ni mal enseynhatz / --- / non auze venir en ta plassa ---». 8

La impressió que es treu d'aquest conjunt és que les formes en *-g-* o *-c* foren tant o més arrelades i antigues en llengua d'oc que en català. Continuaven més enllà? Així s'ha suposat i potser no s'ha de negar. El fr. *fâcher* encara que no vulgui dir el mateix, té un sentit que fàcilment s'hi podria fer coincidir: és veritat que el sentit de «dégoûter» hi tingué una durada més aviat fugaç (fi S. xv i princ. S. xvi), sens dubte els de «causer du déplaisir» i «irriter», que hi han quedat fixats des de c. 1540 no se n'allunyen excessivament, i de tota manera no deixa de sorprendre que en el sentit de «dégoût» n'hagi quedat tan poc rastre que això es redueixi a *fâche* de l'Anjou.

En l'aspecte fonètic es pensava en una evolució dels sons com la de *MASTICARE* > *mâcher* fr. enfront d'oc. i cat. *mastegar*, i en un canvi «de sufix». Com que aquest «canvi de sufix» de -IDIARE en -ICARE resulta força arbitrari, un pensava en l'afinitat de sentit amb *FATIGARE*, i això per al cat.-oc. ja anava bé, però per al francès admetre això resultava una fonètica massa simplista: ni la *-g-* era bona base per a la sorda *ç* ni era gens versemblant, que essent llarga la *-i-* (i per tant accentuada, en les formes del present), la *i* caigués en data tan primerenca que ja s'hagués completat la síncope abans de l'alteració de les consonants intervocàliques (amb mires a la idea d'una substitució de *-GARE* per *-CARE*).

Aquesta última sembla haver estat la idea de Meyer-Lübke, quan relacionava (*Arch St. Neu. Spr.* CLXVI, 52) amb un bc. *pastikatu* «sich ärgern» i *pastikadura* 'impaciència'; verament sense ser mots del basc general tampoc hi manquen d'arrelament: segons Azkue *pastikatu* «s'impacienter, s'ennuyer, se dégoûter» lab., bnav.; i això continua pel gascò pirinenc *hastikát* «ennuyés» a Sauveterre, O. del Bearn (*Suppl. de l'ALF*), que el *FEW* relliga amb Beziers *afastigà* «rassasier» i *fastigà* id. a la Salle de St. Pierre (Gard); la correspondència *f-* > basc *p-*, gascò *b-*, en tot cas, és normal.

De tota manera inquieta el caràcter discontinu d'aquestes dades, quasi —almenys en part— esporàdic. Però el que alarma decididament és constatar que *fâcher* és un mot d'aparició tan moderna en francès. Bloch, l'assenyalava només en Amyot (c. 1550), el *FEW* (amb Bloch) el troben, de més a més, un cop el 1442, però fora d'això només apareix usat regularment des de 1540. Per a una llengua tan documentada com el francès, això és una data ben moderna i fins recent, i com que la primera aparició és en un autor